

การเสริมสร้างศรัทธาในการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามหลักสติปัฏฐาน 4
: กรณีศึกษาวัดบ้านกระทิง ตำบลหินโคน อำเภอลำปลายมาศ
จังหวัดบุรีรัมย์

Faith Enhancement for Vipassana Development Based on Four
Foundations of Mindfulness: A Case Study of Wat Bangkrating, Hinkon
Sub-district, Lam Plai Mat District, Buriram Province

พระครูพิพิธสารคุณ, Phrakhruphiphitsarakhun¹

พระราชรัตนมุนี, PhraRattanamuni²

มานพ นักการเรือน, Manop Nrakkranruen³

E-mail: cunipha16@gmail.com

Received: June 29, 2023 Revised: August 27, 2023

Accepted: August 27, 2023

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง “การเสริมสร้างศรัทธาในการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามหลักสติปัฏฐาน 4: กรณีศึกษาวัดบ้านกระทิง ตำบลหินโคน อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ มีวัตถุประสงค์ 3 ข้อ คือ (1) เพื่อศึกษาศรัทธา 4 ในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาท (2) เพื่อศึกษาการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวสติปัฏฐาน 4 (3) เพื่อศึกษาการเสริมสร้างศรัทธาในการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามหลักสติปัฏฐาน 4: กรณีศึกษาวัดบ้านกระทิง ตำบลหินโคน อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและสัมภาษณ์เชิงลึก ผลการวิจัยพบว่า การเสริมสร้างศรัทธาในการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามหลักสติปัฏฐาน 4 ของวัดบ้านกระทิง ตำบลหินโคน อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ มีขั้นตอนการปฏิบัติโดยเริ่มจากการสมาทานศีล การรับกัมมัฏฐาน การปฏิญาณถวายตนแด่พระพุทธเจ้า การอธิษฐานจิต นั่งสมาธิเจริญวิปัสสนาเพื่อให้เห็นทั้งความเกิด-ดับ เป็นต้น ส่วนการเสริมสร้างศรัทธาต่อการปฏิบัติวิปัสสนา

¹ นักศึกษาหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิปัสสนาภาวนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตบาฬีศึกษาพุทธโฆส นครปฐม.

² อาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตบาฬีศึกษาพุทธโฆส นครปฐม.

³ อาจารย์สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

กัมมฐาน ประกอบด้วย 4 ฐาน คือ 1) ฐานกาย เน้นให้ผู้ปฏิบัติทำความดี มีสติอยู่กับตัวตลอดเวลา 2) ฐานเวทนา เมื่อมีเวทนา 3 เกิดขึ้น เน้นให้มีสติรู้เท่าทันการเกิด-ดับของทุกข์ จนจิตไม่ยึดติดกับทุกข์เวทนา 3) ฐานจิต เน้นการทำให้จิตสงบนิ่ง ไม่วุ่นใจหรือดีใจมากเกินไป สร้างจิตศรัทธาให้เกิดขึ้นกับผู้ปฏิบัติธรรม 4) ฐานธรรม เน้นการพิจารณาดูสิ่งปรุงแต่งจิตตามที่ปรากฏและดับไปจนเชื่อมั่นธรรมที่เกิดจากการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า ไม่ลังเลสงสัย

คำสำคัญ: (การเสริมสร้างศรัทธา), (สติปัฏฐาน 4), (วัดบ้านกระติง จังหวัดบุรีรัมย์)

ABSTRACT

This article was a part of dissertation entitled “Faith Enhancement for Vipassana Development Based on Four Foundations of Mindfulness: A Case Study of Wat Bangkrating, Hinkon Sub-district, Lam Plai Mat District, Buriram Province” contained 3 objectives: (1) to study the faith in the scriptures of Theravada Buddhism (2) to study the practice of vipassana meditation according to the Four Foundation of Mindfulness, (3) to study the faith enhancement for the of Vipassana meditation practice based on Four Foundation of Mindfulness in the case of Wat Ban Krating, Hin Khon sub-district, Lam Plai Mat district, Buriram province. It was a qualitative research and in-depth interview. Its finding was that the faith enhancement of Vipassana meditation development based on the 4 Foundations of Mindfulness of Wat Ban Krating, Hin Khon sub-district, Lam Plai Mat district Buriram province indicated that the procedure of insight practice starts from precept observance, meditation receiving, vows to the Buddha, purposive intention, meditating for Vipassana practice to observe what is rising and falling away etc. As for the form of faith enhancing for Vipassana meditation, it consists of 4 foundations: 1) for body base, practitioner follows the moral deeds, doing good, keeping mindfulness at all times, 2) for the feeling base, one while receiving 3 feelings arising, concentrating, being mindful and aware of the rise and falls of suffering feeling, until the mind detaches from the suffering, 3) for the consciousness base, one focuses on calming the mind, not overly excited or overjoyed, encouraging the faithful mind to lead the practice, 4) for the mental formation base, one must emphasize on clarifying the mental formations as they appear and extinguish until confident mind in the teaching of the Buddha became undoubtful.

Keywords: (Faith Enhancement), (Four Foundation of Mindfulness), (Wat Ban Krating Located in Buriram province)

1. บทนำ

หลังจากที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงเริ่มออกประกาศพระศาสนา พระองค์ทรงสั่งสอนเวไนยสัตว์ผู้มีอินทรีย์พอที่จะรองรับพระธรรม เพื่อพัฒนาศักยภาพของจิตให้เป็นอริยจิต มีศรัทธาเชื่อมั่นในพระรัตนตรัยไม่หวั่นไหว มั่นคง ดังปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎกในช่วงปฐมกาลที่จิตของพระอริยบุคคลชั้นโสดาบัน มีธรรมจักษุอันปราศจากธุลีปราศจากมลทินได้เกิดว่า สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีความเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งนั้นทั้งปวงมีความดับไปเป็นธรรมดาเปรียบเหมือนผ้าขาวสะอาดปราศจากมลทินควรรับน้ำย้อมได้เป็นอย่างดี⁴ ได้เห็นธรรมแล้วบรรลุธรรมแล้วรู้แจ้งธรรมแล้ว หยั่งลงสู่ธรรมแล้ว ข้ามความสงสัยแล้ว ปราศจากความแคลงใจ ถึงความเป็นผู้แก่แล้ว ไม่ต้องเชื่อผู้อื่นในคำสอนของพระศาสดา⁵ นี่คือระดับของศรัทธาที่ทางพระพุทธศาสนามุ่งหวัง เพื่อให้พุทธศาสนิกชนได้เข้าถึงสำหรับคนสามัญทั่วไปที่ต้องเรียนรู้ด้วยอาศัยคำแนะนำสั่งสอนจากผู้อื่น เริ่มต้นด้วยความเชื่อในรูปใดรูปหนึ่งก่อน ซึ่งทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า ศรัทธาซึ่งอาจเป็นความเชื่อเพราะพอใจในเหตุผลเบื้องต้นของคำสอนนั้น และหรือความเชื่อในความมีเหตุผล หรือลักษณะอันสมเหตุสมผลน่าไว้วางใจของตัวผู้สอนเอง

ปัญหาเกี่ยวกับศรัทธาของชาวพุทธในปัจจุบันมี 4 อย่าง คือ กัมมสัทธา คือ เชื่อกรรม เชื่อกฎแห่งกรรมเชื่อว่ากรรมมีอยู่จริง วิปากสัทธา คือเชื่อวิปาก เชื่อผลของกรรม เชื่อว่าผลของกรรมมีจริง กัมมัสสกาตาสัทธา คือเชื่อความที่สัตว์มีกรรมเป็นของตน เชื่อว่าแต่ละคนเป็นเจ้าของจะต้องรับผิดชอบเสวยวิบากเป็นไปตามกรรมของตน และตถาคตโพธิสัทธา คือเชื่อความตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า มั่นใจในองค์พระตถาคต⁶ ส่วนศรัทธาของพุทธบริษัทในปัจจุบันนี้ผู้วิจัยได้พิจารณาเห็นแล้วว่าได้ถอยหลังไปสู่ยุคโบราณนับถือเจ้าเข้าทรงผี เทวดาอันวอนบวงทรวงต่ออายุเสริมดวงชะตา ราศี โดยอาศัยพระภิกษุสงฆ์เจริญพระปริตร พระพุทธคุณ ธรรมคุณ สังฆคุณซึ่งได้รับความนิยมกันมากในปัจจุบัน การปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวสติปัฏฐาน 4⁷ จะแก้วิกฤติศรัทธาได้อย่างไร พุทธศาสนานองค์พระศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าได้วิจยค้นคว้าจนได้บรรลุธรรมชั้นสูงสุดดับทุกข์ได้สิ้นเชิงมาจนถึงปัจจุบัน 2563 ปี ธรรมที่พระองค์ค้นพบเป็นอมตธรรม ไม่ว่ายุคใดสมัยใดเมื่อผู้ปฏิบัติเข้าถึงจุดที่พระองค์ทรงค้นพบแล้วย่อมดับทุกข์ได้แน่นอนทุกคนหากสังคัมและชุมชน ยังมีศรัทธาถอยหลังอยู่เช่นนี้ก็จะเป็นเยื่อสังคัมให้เขาหลอกลวงอยู่ตลอดไปก็จะเป็นพุทธบริษัทเป็นฐานของศาสนา

⁴ วิ.ม. (ไทย) 4/18/25, 4/57/68, 5/242/4.

⁵ วิ.ม. (ไทย) 4/30/37, 5/293/114, 5/298/125.

⁶ วิ.อ. (บาลี) 1/1/103-118, สารตถ.ฎีกา. (บาลี) 1/270-400.

⁷ ที.ม. (ไทย) 10/375/304.

ทำบุญให้ทานไปไม่สามารถพัฒนาให้ปัญญาสูงขึ้นสู่ความเป็นจริงของพุทธศาสนาได้เมื่อมีทุกข์ขึ้นมา กับบนบานสารกล่าวสะเดาะเคราะห์ต่ออายุกันไป

ส่วนวัดบ้านกระทิง เป็นวัดในหมู่บ้านกระทิง ตำบลหินโคน อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์⁸ ไม่มีพระผู้รู้คอยสอนแนวทางปฏิบัติธรรมในทางที่ถูกต้อง ผู้วิจัยได้เคยปฏิบัติตามแนวทางพระพุทธศาสนาตามหลัก 6 ขั้นตอน คือ การปกครอง คือ ปกครองดูแลพระภิกษุสามเณรชีพรามณ์ภายในวัด การศึกษา คือ การศึกษานักธรรมภายในวัด สาธารณูปการคือการบูรณะปฏิสังขรณ์สร้างถาวรวัตถุ ภายในวัด การเผยแผ่ คือ เป็นพระนักเทศน์พระธรรมทูตเป็นครูสอนศีลธรรมในโรงเรียน สาธารณะสงเคราะห์ คือ การสั่งสอนธัมมะปฏิบัติให้แก่ชุมชนทั้งในวัดและนอกวัด ศึกษาสงเคราะห์ คือ ส่งเสริมและให้ทุนศึกษาแก่ภิกษุสามเณรตั้งแต่ ม.1 ถึงปริญญาตรี เมื่อ พ.ศ. 2557 ได้วิเคราะห์ชุมชนชาวหมู่บ้านกระทิงออกเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มชาวบ้านประมาณ 200 คนกลุ่มผู้รักษาศีลอุโบสถพิเศษ คือ รักษาศีลอุโบสถวันพระละ 3 วัน ประมาณ 40 คนกลุ่มผู้ปฏิบัติธรรมมุ่งสู่มรรค ผลเดือนละ 5 วันประมาณ 20 คนและมีวิปัสสนาจารย์ประจำอยู่ในวัด 1 คน ผู้วิจัยมองเห็นสภาพปัญหาและต้องการแสวงหาคำตอบเพื่อศึกษาการสร้างศรัทธา 4 ของประชาชนด้วยการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามหลักสติปัฏฐาน 4 : กรณีหมู่บ้านกระทิง ตำบลหินโคน อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งมีประเด็นที่สัมพันธ์กับการเจริญวิปัสสนากัมมัฏฐานว่ามีรายละเอียดอย่างไรบ้าง

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงทำการวิจัยเรื่อง การเสริมสร้างศรัทธาในการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามหลักสติปัฏฐาน 4 : กรณีศึกษาวัดบ้านกระทิง ตำบลหินโคนอำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นการประยุกต์วิปัสสนากัมมัฏฐานเพื่อแก้ปัญหาศรัทธาของประชาชนหมู่บ้านกระทิง ตำบลหินโคนอำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อไขความเคลือบแคลงสงสัยในประการต่างๆ ให้มีความกระจ่างชัด เกื้อกูลและเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการเจริญวิปัสสนากัมมัฏฐาน อันจะเป็นประโยชน์ต่อความก้าวหน้าในการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานของพุทธศาสนิกชนสืบต่อไป

2. วัตถุประสงค์ในการวิจัย

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัย/ดุษฎีนิพนธ์เรื่อง “การเสริมสร้างศรัทธาในการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามหลักสติปัฏฐาน 4 : กรณีศึกษาวัดบ้านกระทิง ตำบลหินโคนอำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์” สำหรับวัตถุประสงค์ที่ต้องการนำเสนอในบทความนี้มี 3 ข้อ คือ

- 1) เพื่อศึกษาศรัทธา 4 ในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาท
- 2) เพื่อศึกษาการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามหลักสติปัฏฐาน 4

⁸ พระครูพิพิธสารคุณ, ประวัติพระสังฆาธิการ เพื่อขอพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทพิมพ์การพิมพ์ จำกัด, 2532), หน้า 10.

3) เพื่อศึกษาการเสริมสร้างศรัทธาในการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามหลักสติปัฏฐาน 4 : กรณีศึกษาวัดบ้านกระทิง ตำบลหินโคน อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์

3. วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาการเสริมสร้างศรัทธาในการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามหลักสติปัฏฐาน 4 : กรณีศึกษาวัดบ้านกระทิง ตำบลหินโคน อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ นี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และสัมภาษณ์บุคคล ฉบับนี้ ผู้วิจัยกำหนดขั้นตอนการวิจัยต่าง ๆ ดังนี้

1. รวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary source) จากคัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถา ปกรณ์ วิเสสวิสุทธิมรรค และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary source) จากหนังสือ ตำรา บทความทางวิชาการ รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. เรียบเรียง ตรวจสอบความถูกต้อง และความน่าเชื่อถือของข้อมูล ตลอดจนจัดลำดับความสำคัญของแหล่งที่มา โดยเปรียบเทียบกับคัมภีร์พระไตรปิฎก
3. กำหนดประเด็นเพิ่มเติม หรือรายละเอียดอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยการขอคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิ และคณาจารย์ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง
4. วิเคราะห์ สังเคราะห์ ข้อมูล และสรุปคำตอบปัญหาการวิจัย
5. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) พระวิปัสสนาจารย์ พระสงฆ์และพุทธศาสนิกชนผู้มาปฏิบัติธรรมที่วัดบ้านกระทิง ตำบลหินโคน อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์
6. ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ โดยการเข้าพบกับอาจารย์ที่ปรึกษา และคณาจารย์ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทางเป็นระยะ ๆ
7. ปรับปรุง แก้ไขเนื้อหาตามคำแนะนำของคณะกรรมการสอบคุญีนิพนธ์ และดำเนินการตามขั้นตอนของบัณฑิตวิทยาลัย

4. สรุปผลการวิจัย

1. ศรัทธา 4 ในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาท

ศรัทธา คือ ความเชื่อในทางพระพุทธศาสนาได้แก่ ความเลื่อมใส⁹ ในพระรัตนตรัยเป็นสื่อนำไปสู่ปัญญาเข้าถึงความจริง โดยใช้ปัญญาเป็นเครื่องพิจารณาประกอบกลั่นกรองในการตัดสินใจ และใช้ปัญญานำไปสู่ภูมิรู้คือความหลุดพ้น คำว่า ศรัทธาที่เป็นไปตามแนวทางของพระพุทธศาสนา

⁹ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542, (กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์, 2546), หน้า 767.

แล้ว ศรัทธาจะมีผลต่อชีวิตเพื่อนำไปสู่ให้เกิดปัญญา และนำไปให้บรรลุถึงเป้าหมายสูงสุดในพระพุทธศาสนา ศรัทธาจึงเป็นสิ่งสำคัญในพระพุทธศาสนาเช่น

- 1) มีความเชื่อในพระพุทธเจ้า
- 2) มีความเชื่อในพระธรรม
- 3) มีความเชื่อในพระสงฆ์¹⁰

เป็นความเชื่อที่มีเหตุมีผล และต้องมีปัญญาเป็นองค์ประกอบด้วยเสมอ ศรัทธาเป็นองค์ประกอบในความเชื่อมั่นศรัทธาภาพความเป็นมนุษย์ที่จิตมุ่งมั่นในตถาคตโพธิสัทธา จนกล้าทุ่มเทกำลังทั้งหมดเพื่อการประพฤติธรรม โดยเป็นธรรมเกิดก่อนที่ส่งเสริมสนับสนุนกุศลธรรมข้ออื่นๆ ให้ขับเคลื่อนไปในแนวทางที่พึงประสงค์ ศรัทธาเป็นตัวนำไปสู่ความเจริญโดยทางโลกิยะและโลกุตระ โดยเป็นตัวกระตุ้นให้มีการชวนช่วยในการฟังพระธรรมเทศนาจนเกิดศรัทธาแก่กล้าขึ้น เมื่อมีความรู้ความเข้าใจดีแล้วก็ลงมืออย่างจริงจังตามศรัทธานั้น จะทำให้เกิดการพัฒนาทางปัญญายิ่งขึ้นจนพ้นจากทุกข์ ศรัทธาในฐานะเป็นธรรมสร้างพลังสามารถทุ่มเททั้งร่างกายและจิตใจ อุทิศเรี่ยวแรงกำลังให้แก่สิ่งนั้น ศรัทธาเป็นธรรมให้เกิดความสงบเย็น มีความศรัทธาตั้งลงในพระรัตนตรัย ทำให้บุคคลมีจิตที่อ่อนโยนเชื่อมั่นในการประกอบกุศลธรรม ศรัทธามีลักษณะ 4 ประการคือ

- 1) มีความเชื่อเป็นลักษณะ
- 2) มีการแล่นไปข้างหน้าเป็นกิจ
- 3) มีการน้อมใจเชื่อเป็นผล
- 4) มีการไม่หวั่นไหวเป็นปทัฏฐาน¹¹

ศรัทธาทำหน้าที่ 2 ประการคือ

- 1) ศรัทธาทำหน้าที่ทำลายอัสสัทธิยะ คือทำลายความเป็นผู้ไม่มีศรัทธา ความไม่เชื่อ ความไม่ศรัทธา ไม่น้อมใจเชื่อ ไม่ปลงใจเชื่อ
- 2) ศรัทธาทำหน้าที่ทำลายวิกิจจฉา คือทำลายความลังเลสงสัย ไม่สามารถตัดสินใจได้ เป็นอกุศลธรรมประเภทนิวรณ์ธรรมที่เป็นเครื่องกั้นความเจริญหรือขัดขวางจิตใจไม่ให้ก้าวหน้าในการปฏิบัติธรรม¹²

ศรัทธามีหน้าที่เป็นปัจจัยทำให้เกิดกุศลธรรมมีปิติเป็นต้น นับเป็นหน้าที่ที่สำคัญเพราะศรัทธาเป็นรากฐานทำให้เกิดคุณค่าต่อบุคคลหลายประการคือ การเป็นปัจจัยให้เกิดองค์ธรรมฝ่าย

¹⁰ สุมน อมรวิวัฒน์, การสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ โครงการตำรา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ม.ป.ป., (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, 2530), หน้า 19.

¹¹ ขุนสรรพกิจโกศล (โกวิท ปัทมะสุนทร), คู่มือการศึกษา อภิธรรม ปริเฉทที่ 1 จิตปรมัตถ์, พิมพ์ครั้งที่ 5, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท สหธรรมิก จำกัด, 2537), หน้า 5.

¹² อัง.ปญจก. (ไทย) 22/51/64.

กุศล คือ ปิฎิ สุข ศีล สมาธิ และปัญญา เป็นหน้าที่ที่เปิดโอกาสให้เกิดสิ่งที่พึงประสงค์อันจะทำให้บุคคลได้พัฒนาตนเองด้วยปัญญาเพื่อบรรลุเป้าหมายสูงสุดในชีวิตได้

ศรัทธา 4 ประการในพระพุทธศาสนาแบ่งออกเป็น 4 ประการคือ

1) กัมมสัทธา คือ เชื่อกฎแห่งกรรม เพราะพระพุทธศาสนาเป็นกรรมวาที คือ เชื่อกรรมลิขิต โดยควรพิจารณาเสมอว่า เรามีกรรมเป็นของตน เราเป็นทายาทของกรรม เรามีกรรมเป็นกำเนิด เรามีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ เรามีกรรมเป็นที่พึ่ง¹³ กรรมย่อมจำแนกสัตว์ให้เลวและประณีตต่างๆ กันของตน ความเชื่อเรื่องกรรมแบ่งออกเป็น กรรมที่จัดตามเจตนาที่เป็นมูลเหตุ กรรมที่ทานจำแนกตามทวาร กรรมที่สัมพันธ์กับวิบากหรือการให้ผล และกรรม 12 ประการ¹⁴ ผู้ใดทำกรรมอันใดไว้ ย่อมได้รับผลของกรรมอันนั้น การประกอบกรรมดีและชั่วต่างกันเป็นเหตุให้เกิดในภพภูมิต่างกัน มีการให้ผลกรรมต่างๆ กัน กรรมนี้จัดเข้าในลักษณะว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว

2) วิปากสัทธา คือ การเชื่อวิบาก ได้แก่ การเชื่อผลที่สุกมาจากกรรม เช่น ผลที่ดีก็สุกมาจากกรรมดี ผลที่ชั่วก็สุกมาจากกรรมชั่ว เป็นต้น วิปากสัทธาดังอยู่บนฐานของการเชื่อที่ว่า กรรมที่สัตว์ทำไว้ในอดีต ย่อมต้องส่งผลของกรรมนั้นมาให้สัตว์ใดเสวยในปัจจุบัน ใครทำดีไว้ในอดีต จะได้รับผลดีในปัจจุบัน ใครทำชั่วไว้ในอดีตจะได้รับผลชั่วในปัจจุบัน ฉะนั้น ความเชื่อผลของกรรมมีความสำคัญต่อเป้าหมายของชีวิต คือ พวกที่ทำบาปกรรม ย่อมไปนรก พวกทำดี ย่อมไปสวรรค์ สอนผู้ที่ไม่เชื่อสาธุชื่อยอมนิพพาน¹⁵ เป็นต้นดังได้อธิบายมาแล้ว

3) กัมมัสสกตาสัทธา คือ เชื่อว่าสัตว์ทั้งปวงมีกรรมเป็นของๆ ตน หมายถึง ทั้งเหตุ ทั้งผล รวมถึงที่คน เมื่อคนทำเหตุคือกรรมดีก็เกิดผลดี กรรมและผลที่ดีก็รวมลงที่บุคคล เมื่อบุคคลทำกรรมที่ชั่วก็เกิดผลที่ชั่วกรรมจึงเป็นเครื่องกำหนด หรือเครื่องนำพาการเป็นไปของบุคคลตามกรรมที่ตนกระทำไว้แล้ว คือ เมื่อบุคคลทำกรรมอะไรไว้ กรรมนั้นจะทำให้บุคคลเป็นไปตามกรรมที่ตนได้กระทำทั้งที่ยังมีชีวิต และเมื่อสิ้นชีวิตไปแล้วกรรมนั้นก็ยังส่งผลต่อการนำเกิดในภพภูมิใหม่ด้วยเช่นกัน แต่จะเกิดเป็นอะไรนั้นก็ขึ้นอยู่กับกรรมที่กระทำเมื่อยังมีชีวิตด้วย กรรมย่อมจำแนกสัตว์ให้เลวบาง ให้ประณีตบาง แตกต่างกันไป¹⁶

4) ตถาคตโพธิสัทธา คือ การเชื่อในพระปัญญาเป็นเครื่องตรัสรู้ของพระตถาคต ได้แก่ เชื่อปัญญาตรัสรู้สัจธรรมของพระผู้คนพบ หมายถึง การเชื่อการมั่นใจในพระปรีชาญาณของพระพุทธเจ้า ฉะนั้น ตถาคตโพธิสัทธาจะต้องเชื่อว่า พระองค์ทรงมีความสำคัญต่อพระพุทธศาสนา

¹³ อ.ปญจก. (ไทย) 22/57/66-67.

¹⁴ อ.ต.ก. (ไทย) 20/473/121.

¹⁵ ช.ธ. (ไทย) 25/126/70.

¹⁶ ม.อ. (บาลี) 14/289/262.

อย่างยิ่ง คือ เป็นผู้คนพบอริยสัจ 4 เป็นผู้ตั้งพระพุทธศาสนา เป็นเจ้าของธรรมวินัย เป็นผู้ให้กำเนิดพุทธบริษัท 4 เป็นผู้พระคุณ 3 ประการ เป็นผู้เสียสละโดยทรงบำเพ็ญพระจริยา 3 ประการ คือ

1. โลกัตถจริยา คือ การบำเพ็ญประโยชน์แก่มนุษย์โลก
2. ญาติัตถจริยา คือ การบำเพ็ญประโยชน์แก่พระญาติ
3. พุทธัตถจริยา คือ การบำเพ็ญประโยชน์โดยฐานะเป็นพระพุทธ

เจ้าเป็นต้น¹⁷

2. การปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามหลักสติปัฏฐาน 4

การปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามหลักสติปัฏฐาน 4 โดยวิปัสสนากัมมัฏฐาน หมายถึง ที่ตั้งแห่งการงานคือการเห็นแจ้งรูปนามโดยอาการแบบต่างๆ ได้แก่ การปฏิบัติอย่างต่อเนื่องในการฝึกอบรมเจริญปัญญา เป็นอุบายเรื่องปัญญา¹⁸ เป็นเครื่องทำลายกิเลส ให้เกิดความเห็นแจ้ง รู้ชัดสิ่งทั้งหลายตรงต่อสภาวะของมันให้เข้าใจตามความเป็นจริง มีความสำคัญคือ ทำลายเครื่องปิดบังไตรลักษณ์ทั้ง 3 ประการนี้โดยการปฏิบัติตามหลักสติปัฏฐาน 4 คือกาย เวทนา จิต และธรรมสามารถทำลายวิปัสสนาและทำให้เกิดวิปัสสนาปัญญาเห็นความจริงของรูปนามได้ วิปัสสนากัมมัฏฐานจึงหมายถึง เห็นเหตุการณ์ด้วยปัญญาตามความเป็นจริง แต่ที่มนุษย์เห็นผิดไปจากความเป็นจริงนั้นเพราะวิปัสสนาธรรม 3 ประการคือ

- 1) ทิฏฐิวิปัสสนา คือ ความเห็นผิด
- 2) จิตตวิปัสสนา คือ รู้ผิด
- 3) สัญญาวิปัสสนา คือ จำผิด¹⁹

ส่วนวิปัสสนาภูมิ 6 ที่เป็นอารมณ์ของวิปัสสนากัมมัฏฐาน ได้แก่

1) ขั้น 5 ที่เป็นภูมิของวิปัสสนากัมมัฏฐาน โดยวิธีกำหนดรู้ขั้น 5 ในการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน เป็นความรู้แจ้งชัดตามความเป็นจริงของสภาวะธรรมทั้งหลายที่ทำให้เกิดปัญญานั้นอาศัยรูป-นาม เป็นอารมณ์ปรมาณ โดยมิสภาวะความเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ ไม่ใช่ตัวตน²⁰ ไม่ใช่สิ่งที่จะพึงเข้าไปยึดถือเอาไว้

¹⁷ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, **หลักสูตรและประมวลการสอบวิชาธรรม,** (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2540), หน้า 151.

¹⁸ ราชบัณฑิตยสถาน, **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554,** (กรุงเทพมหานคร: บริษัท ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์ จำกัด (มหาชน), 2556), หน้า 16.

¹⁹ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), **พุทธธรรม ฉบับขยายความ,** (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2556), หน้า 56-57.

²⁰ ส.ช. (ไทย) 17/85/152.

2) อายตนะ 12 ที่เป็นภูมิของวิปัสสนากัมมัฏฐาน โดยพิจารณาเห็นธรรมในธรรมทั้งภายใน และภายนอกอยู่ คือ อายตนะภายใน 6 และอายตนะภายนอก 6²¹ แล้วยกขึ้นสู่ไตรลักษณ์พิจารณาเป็นอนิจจัง ไม่เที่ยง ทุกขัง ทนอยู่ไม่ได้ เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ไม่ใช่ตัวตน

3) ธาตุ 18 ที่เป็นภูมิของวิปัสสนากัมมัฏฐานคือ ทวาร 6 อารมณ์ 6 และวิญญาณ 6 รวม 18 นี้ เรียกว่า ธาตุ 18²² ดังนั้น ความเป็นไปทั้งมวลในสรรพสิ่งที่มีชีวิต จึงเป็นเพียงการประชุมพร้อมกันของธาตุทั้ง 18 เรื่องอื่นๆ นอกเหนือจากนี้ไม่มีสภาพความเป็นอยู่ของธาตุ 18 เหล่านี้กล่าวได้ว่าเป็นนิสสตัตะ คือ ไม่ใช่เป็นสัตว์ เป็นบุคคลความเป็นไปทั้งมวลในสิ่งที่มีชีวิต จึงเป็นเพียงการประชุมพร้อมกันของธาตุทั้ง 18 เท่านั้น

4) อินทรีย์ 22 ซึ่งเป็นวิปัสสนาภูมินี้ มีลักษณะคล้ายประมวลรวมเรื่องของชั้นอายตนะธาตุ มาอยู่ในนี้ด้วยกัน แต่มีองค์ประกอบหลายกลุ่มที่จัดเข้าเป็นหมวดกันได้ และมีลักษณะเป็นเรื่องพื้นฐานจนกระทั่งถึงขั้นอรหัตผล ซึ่งเป็นสิ่งที่น่าสนใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน อินทรีย์ 22 ที่เป็นภูมิของวิปัสสนากัมมัฏฐาน และไม่ใช่ภูมิวิปัสสนากัมมัฏฐาน อินทรีย์ที่จะนำมาเป็นอารมณ์ของวิปัสสนากัมมัฏฐานต้องเอาอินทรีย์ 22²³ หรือรูป-นาม ที่เป็นปัจจุบัน คือ ที่ปรากฏขึ้นเฉพาะหน้าเท่านั้น ส่วนที่เป็นอดีตหรืออนาคต ใช้เป็นอารมณ์วิปัสสนากัมมัฏฐานไม่ได้ เพราะสิ่งที่เป็นอดีต และอนาคตนั้นไม่ใช่วิสัยของวิปัสสนาปัญญา ไม่สามารถพิจารณาเห็นได้

5) ปฏิจจสมุปบาทที่เป็นภูมิของวิปัสสนากัมมัฏฐาน คือ การเกิดขึ้นร่วมกันของธรรม 12 ประการ คือ อวิชชา สังขาร วิญญาณ นามรูป สฬายตนะ ผัสสะ เวทนา ตัณหา อุปาทาน ภพชาติ ชรามรณะ ซึ่งความสัมพันธ์ของปฏิจจสมุปบาท มีทั้งสายเกิด และสายดับ²⁴

6) อริยสัจ 4 ที่เป็นภูมิของวิปัสสนากัมมัฏฐาน โดยพระพุทธองค์ทรงแสดงอริยสัจ 4 ว่าเป็นสภาวะธรรมอยู่ ภิภุในพระธรรมวินัยนี้ย่อมรู้ชัดตามความเป็นจริงว่า

1. นี้ทุกข์
2. นี้ทุกข์สมุทัย
3. นี้ทุกข์นิโรธ
4. นี้ทุกข์นิโรธคามินีปฏิปทา²⁵

²¹ พระครูเกษมธรรมทัต (สุรศักดิ์ เขมรสี), **วิปัสสนาภูมิ**, พิมพ์ครั้งที่ 5, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท บุญศิริการพิมพ์ จำกัด, 2548), หน้า 17.

²² อภ.วิ. (ไทย) 35/183-184/142-146.

²³ อภ.วิ. (ไทย) 35/221/202.

²⁴ ชีรวาส บำเพ็ญบุญบารมี, “**หลักปฏิบัติพิจารณาปฏิจจสมุปบาท**”, (โครงการธรรมศึกษาวิจัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 2551), หน้า 5.

²⁵ ม.ม. (ไทย) 12/119/118.

ผู้ปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานในลักษณะนี้นั้น จะทำให้ยังเห็นอริยสัจ 4 อันเป็นความจริง อันประเสริฐ ที่สามารถอำนวยการประโยชน์ให้บรรลุผลเป็นทางดับทุกข์ได้

ส่วนวิธีการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามหลักสติปัฏฐาน 4 โดยแบ่งออกเป็น

1) กายานุปัสสนาสติปัฏฐาน คือ พิจารณาเห็นกายในกาย มีความเพียร มีสัมปชัญญะ มีสติ กำจัดอภิชฌาและโทมนัสในโลกได้ คือมีความเกี่ยวกับกาย ความรู้สึกใจ และปรากฏการณ์ ตามลำดับ²⁶ สติ หมายถึง ความตั้งใจการมีใจตั้งอยู่ ความตระหนัก ความระมัดระวัง ความเข้าใจการครองสติ ความมีสติตนเอง คำว่า สติ คือ ความเอาใจใส่ ความระลึกได้ และความระลึกชอบมีสติตั้งมั่น หมายความว่า เนื่องจากมีความไม่หลงลืม อินทรีย์ทั้งหลายจึงได้รับการคุ้มครอง และจิตย่อมไม่ฟุ้งซ่านไปภายนอก สติปัฏฐานที่เริ่มกำหนดจากลมหายใจเข้ายาวและลมหายใจออกยาว คือ กายานุปัสสนา

2) เวทนานุปัสสนาสติปัฏฐาน คือ พิจารณาเห็นเวทนาในเวทนาทั้งหลาย มีความเพียร มีสัมปชัญญะ มีสติ กำจัดอภิชฌาและโทมนัสในโลกได้²⁷ ที่เริ่มจากการรู้เวทนาทั้ง 3 คือ สุข เวทนา ทุกขเวทนา และอุเบกขาเวทนา ชื่อว่าเวทนานุปัสสนาสติปัฏฐาน

3) จิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน คือ พิจารณาเห็นจิตในจิต มีความเพียร มีสัมปชัญญะ มีสติ กำจัดอภิชฌาและโทมนัสในโลกได้²⁸ ที่เริ่มจากการรู้จิตชื่อว่า จิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน

4) ธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน คือ พิจารณาเห็นธรรมในธรรม มีความเพียร มีสัมปชัญญะ มีสติ กำจัดอภิชฌาและโทมนัสในโลกได้²⁹ ที่เริ่มการเห็นความไม่เที่ยง คือ ธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน

บุคคลผู้เจริญสติปัฏฐาน 4 คือ ตลอด 7 ปี ตลอด 7 เดือน และตลอด 7 วันเป็นต้นพึงหวังได้ผลอย่าง 1 ใน 2 อย่าง คือ บรรลุอรหัตตในปัจจุบัน เมื่อยังมีชีวิตเหลืออยู่ ก็จะเป็นพระอนาคามี

3. การเสริมสร้างศรัทธาในการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามหลักสติปัฏฐาน 4 : กรณีศึกษาวัดบ้านกระทิง ตำบลหินโคน อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์

การเสริมสร้างศรัทธาในการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามหลักสติปัฏฐาน 4 : กรณีศึกษา วัดบ้านกระทิง ตำบลหินโคน อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ แบ่งออกเป็น

ประวัติโดยย่อวัดบ้านกระทิง อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นวัดราษฎร์ชั้นสามัญ เริ่มสร้างเมื่อ พ.ศ. 2453 มีนายสิงห์ เข้ายรัมย์ มีที่ดินรวม 17 ไร่ มีพระครูพิพิธสารคุณ คมภิโร เป็น

²⁶ อภิ.วิ.อ. (ไทย) 5/7/214/417.

²⁷ ที.ปา. (ไทย) 11/354/376.

เจ้าอาวาสรูปปัจจุบัน²⁸ มีศาลาปฏิบัติธรรม 1 หลัง เป็นสำนักปฏิบัติกรรมฐานตามแนวสติปัฏฐาน 4 และหลักศรัทธา 4 มีระเบียบการเข้าพักเพื่อให้เกิดการปฏิบัติธรรมมีความก้าวหน้า และประสบผลสำเร็จโดยเร็วเช่น ต้องมีจิตศรัทธามาปฏิบัติธรรม โดยมีจุดประสงค์แน่วแน่ มีสุขภาพกายดีพอที่จะอยู่ปฏิบัติธรรมตามกฎระเบียบของสำนักได้ มีตารางเวลาการปฏิบัติธรรม เริ่มตั้งแต่เวลา 04.00–21.00 น.²⁹ มีสติกำหนดรู้ทุกอาการเคลื่อนไหวของกาย นับตั้งแต่ตื่น และลุกจากที่นอนเป็นต้นมา ในระหว่างช่วงเวลานี้ นั่งสมาธิ 1 ครั้ง หรือเดินจงกรม 1 ครั้ง ห้ามตื่น นอนสายกว่าเวลาที่กำหนด และกลับที่พัก เข้านอน หากยังไม่นอนให้นั่งสมาธิ 1 ครั้ง หรือเดินจงกรม 1 ครั้ง หรือเจริญเมตตา กัมมัฏฐานตามหลักสติปัฏฐาน 4 งดการพูดคุย หรือสนทนาใด ๆ โดยเด็ดขาด หากไม่นอนแล้วพูดคุยกัน ถือว่าทำผิดระเบียบมีความผิดร้ายแรง ห้ามเข้านอนล่าช้ากว่าเวลาที่กำหนด ระเบียบการปฏิบัติธรรมเช่น ผู้ปฏิบัติธรรมที่อยู่ภายในสำนักนี้ พึงวางตนให้เหมาะสม พึงสำรวมระวัง ไม่คบหา สื่อสาร หรือแสดงพฤติกรรมใด ๆ ที่วุ่นวาย ไม่งาม ไม่เหมาะสมกับญาติโยม และกับผู้ปฏิบัติธรรมทั้งชายหญิง อันจะทำให้เป็นที่ครหา ดิฉินินทา หรือทำให้เกิดความเข้าใจผิดได้ การสำรวมระวังและวางตนให้เหมาะสมกับสถานภาพของตน

ขั้นตอนการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานวัดบ้านกระทิง จังหวัดบุรีรัมย์ สิ่งที่ต้องกระทำในการปฏิบัติสำหรับผู้เข้าประพาสปฏิบัติธรรมใหม่ต้องทำกิจต่อไปนี้ ก่อนลงมือปฏิบัติธรรม และให้ทำในวันแรกของการปฏิบัติคือ

- 1) ก่อนเริ่มปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานต้องสมาทานศีลก่อน
- 2) การรับกัมมัฏฐาน
- 3) การปฏิญาณตนอุทิศแด่พระพุทธเจ้า
- 4) การปฏิญาณตนเป็นศิษย์ต่อพระวิปัสสนาจารย์
- 5) การกราบบูชาพระรัตนตรัย และขอขมาโทษล่วงเกิน
6. อธิษฐานจิตก่อนนั่ง

เพื่อให้เห็นทั้งความเกิด ความดับ ต้องเพียรปฏิบัติอย่างตั้งใจ โดยทำการกำหนดรู้อย่างชัดเจนและต่อเนื่องให้ติดต่อกันไปตลอดเวลา หากมีการหลงเพลินก็ต้องรีบกำหนดทันที เมื่อบุคคลผู้ปฏิบัติธรรมเสร็จแล้ว ให้แผ่อุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้แก่มารดาบิดา ปู่ย่า ตา ยาย ครู อุปัชฌาย์

²⁸ พระครูพิพิธสารคุณ, ประวัติพระสังฆาธิการ เพื่อขอพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทพิพิธการพิมพ์ จำกัด, 2532), หน้า 10.

²⁹ พระครูพิพิธสารคุณ, คู่มือทำวัตรเช้า-เย็น แปลไทย และสวดมนต์พิเศษบางบท, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทพิพิธการพิมพ์ จำกัด, 2550), หน้า 3.

อาจารย์ ตลอดถึงสรรพสัตว์ทั้งหลายให้พ้นจากทุกข์ทั้งปวง³⁰ ด้วยแรงปรารถนาอย่างจริงใจและจะให้แผ่ในรอบสุดท้ายของวันที่ปฏิบัติเสร็จ การส่งมอบอารมณ์กัมมัฏฐานต้องทำเฉพาะการเปิดอบรมในระยะยาว ๆ เท่านั้น ส่วนที่อบรมระยะสั้นจะให้โอกาสเข้าสอบถามปัญหาต่อตัวที่ละคนเลย การส่งมอบอารมณ์ได้แก่ ถาปอบอบอารมณ์ของการปฏิบัติ สร้างแรงจูงใจให้แก่ผู้ปฏิบัติ และแนะนำประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติและวิธีนำไปใช้ในชีวิตประจำวันเป็นต้น

ส่วนการเสริมสร้างศรัทธาในการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามหลักสติปัฏฐาน 4 : กรณีกิชาวัตบ้านกระทิง ตำบลหินโคนอำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ แบ่งออกเป็น

(1) การเสริมสร้างกัมมศรัทธาของชุมชนวัดบ้านกระทิงที่มีผลต่อการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามหลักสติปัฏฐาน 4 โดยผู้ปฏิบัติธรรมชุมชนวัดบ้านกระทิงมีกัมมสังฆา คือ ความเชื่อเรื่องกรรม เชื่อกฎแห่งกรรม ได้แก่ คนทำกรรมเลวใดไว้อยมเห็นกรรมนั้นในตน คนทำกรรมดียอมได้รับผลดี คนทำกรรมชั่ว ยอมได้รับผลชั่ว³¹ และทางแห่งกุศลกรรม 10 ประการ เช่น งดเว้นจากการฆ่าสัตว์ งดเว้นจากการลักทรัพย์ และควรละอกุศลกรรม 10 เช่นเดียวกัน³² เมื่อผู้ปฏิบัติธรรมชุมชนวัดบ้านกระทิงมีความเชื่อเรื่องกรรม คือ การกระทำของตนแล้วก็เป็นปัจจัยเสริมสร้างให้เกิดความเชื่อมั่นในการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามหลักสติปัฏฐาน 4 คือ

1) ฐานกาย คือ มีความเชื่อเรื่องกรรมก็จะทำให้เขาไม่กล้าทำความชั่ว ทำแต่ความดี ทำให้มีสติอยู่กับตัวตลอดเวลา

2) ฐานเวทนา คือ มีความเชื่อเรื่องผลของกรรม ก็จะทำให้เขาไม่กล้าทำความชั่ว ทำแต่ความดี เมื่อมีเวทนา 3 เกิดขึ้น ก็มีสติไม่เป็นทุกข์มากจนเกินไป หรือ เมื่อเขารู้สึกเฉยๆ คือ อุกเขขาเวทนา ก็มีสติวางใจเป็นกลางไม่สูงไม่ต่ำ

3) ฐานจิต คือ มีความเชื่อเรื่องกรรม ก็จะทำให้เขาไม่กล้าทำความชั่ว ทำแต่ความดี ทำให้จิตของเขาสงบนิ่ง ไม่ร้อนใจมากจนเกินไป เมื่อมีความทุกข์เข้ามากระทบจิตใจ

4) ฐานธรรม³³ คือ มีความเชื่อเรื่องกรรม ก็จะทำให้เขาไม่กล้าทำความชั่ว ทำแต่ความดี ทำให้เขามีธรรมเช่น ละ อด เลิกความพอใจในกามได้ ไม่หลงระเห็จไม่กับกามคุณ 5 และพอใจยินดีในคูครองของตนเท่านั้น จึงส่งผลให้เขามีความสุขตามอัธยาของตน

(2) การเสริมสร้างวิปากศรัทธาของชุมชนวัดบ้านกระทิงที่มีผลต่อการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามหลักสติปัฏฐาน 4 โดยผู้ปฏิบัติธรรมชุมชนวัดบ้านกระทิงควรเชื่อวิปากสังฆา คือ เชื่อ

³⁰ พระเกษม คมกีโร, พระหลาธุสาสะนี พระองค์ทรงสอนมากที่สุด, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทพินิจการพิมพ์ จำกัด, 2533), หน้า 42.

³¹ ชุ.ชา. (ไทย) 27/144/103.

³² ที.ปา. (ไทย) 11/347/362-363.

³³ ที.ม. (ไทย) 10/375/304.

ผลของกรรม ได้แก่ เชื่อว่า กรรมที่ทำแล้วต้องมีผลและผลต้องมีเหตุคือ ผลดีเกิดจากกรรมดี ผลชั่วเกิดจากกรรมชั่ว เชื่อวิบาก คือ กรรมที่ส่งผลตามวิบาก เมื่อผู้ปฏิบัติธรรมชุมชนวัดบ้านกระทิงมีความเชื่อเรื่องผลของกรรม คือ การกระทำของตนแล้วก็เป็นปัจจัยเสริมสร้างให้เกิดความเชื่อมั่นในการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามหลักสติปัฏฐาน 4 คือ

1) ฐานกาย คือ มีความเชื่อเรื่องผลของกรรมก็จะทำให้เขาไม่กล้าทำความชั่ว ทำแต่ความดี ทำให้มีสติอยู่กับตัวตลอดเวลา

2) ฐานเวทนา คือ มีความเชื่อเรื่องผลของกรรม ก็จะทำให้เขาไม่กล้าทำความชั่ว ทำแต่ความดี เมื่อมีเวทนา 3 เกิดขึ้น ก็มีสติวางใจเป็นกลางไม่สูงไม่ต่ำ

3) ฐานจิต คือ มีความเชื่อเรื่องผลของกรรม ก็จะทำให้เขาไม่กล้าทำความชั่ว ทำแต่ความดี ทำให้จิตของเขาสงบนิ่ง ไม่ร้อนใจมากเกินไป เมื่อมีความทุกข์เข้ามากระทบจิตใจ

4) ฐานธรรม³⁴ คือ มีความเชื่อเรื่องผลของกรรม ก็จะทำให้เขาไม่กล้าทำความชั่ว ทำแต่ความดี ทำให้เขามีธรรมเช่น ละ ลด เลิกความพอใจในกามได้ ไม่หลงระเหิรไปกับกามคุณ 5 และพอใจยินดีในคูครองของตนเท่านั้น จึงส่งผลให้เขามีความสุขตามอัธยาของตน

(3) การเสริมสร้างเสริมกัมมัธกตาศรัทธาของชุมชนวัดบ้านกระทิงที่มีผลต่อการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามหลักสติปัฏฐาน 4 โดยผู้ปฏิบัติธรรมชุมชนวัดบ้านกระทิงเชื่อกัมมัธกตาศรัทธา คือ สัตว์ทั้งหลายมีกรรมเป็นของตน กรรมย่อมจำแนกสัตว์ทั้งหลายให้แล้วและดีต่างกัน คือ ถ้าบุคคลทำความชั่วหลังจากตายแล้วเขาจึงไปเกิดใน อบาย ทุกคติ วินิบาต และนรกเป็นต้น ในทางตรงกันข้าม ถ้าบุคคลทำความดีหลังจากตายแล้วเขาจึงไปเกิดในสุคติ โลกสวรรค์ เมื่อผู้ปฏิบัติธรรมชุมชนวัดบ้านกระทิงมีความเชื่อเรื่องว่า เรามีกรรมเป็นของตน ก็จะเป็นปัจจัยเสริมสร้างในการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามหลักสติปัฏฐาน 4 คือ

1) ฐานกาย คือ มีความเชื่อเรื่องว่า เรามีกรรมเป็นของตน ก็จะทำให้เขาไม่กล้าทำความชั่ว ทำแต่ความดี ทำให้มีสติอยู่กับตัวตลอดเวลา

2) ฐานเวทนา คือ มีความเชื่อเรื่องว่า เรามีกรรมเป็นของตน ก็จะทำให้เขาไม่กล้าทำความชั่ว ทำแต่ความดี ทำให้เขามีความสุข มีเวทนา 3 เกิดขึ้น มีสติวางใจเป็นกลางไม่สูงไม่ต่ำ

3) ฐานจิต คือ มีความเชื่อเรื่องว่า เรามีกรรมเป็นของตน ก็จะทำให้เขาไม่กล้าทำความชั่ว ทำแต่ความดี ทำให้จิตของเขาสงบนิ่ง ไม่ร้อนใจมากเกินไป มีความทุกข์เข้ามากระทบจิตใจ

4) ฐานธรรม³⁵ คือ มีความเชื่อเรื่องว่า เรามีกรรมเป็นของตน ก็จะทำให้เขาไม่กล้าทำความชั่ว ทำแต่ความดี ทำให้เขามีธรรมเช่น ละ ลด เลิกความพอใจในกามได้ ไม่หลงระเหิรไปกับกามคุณ 5 และพอใจยินดีในคูครองของตนเท่านั้น จึงส่งผลให้เขามีความสุขตามอัธยาของตน

³⁴ ที.ม. (ไทย) 10/375/304.

³⁵ ที.ม. (ไทย) 10/375/304.

(4) การเสริมสร้างตถาคตโพธิสัทธาของชุมชนวัดบ้านกระทิงที่มีผลต่อการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามหลักสติปัฏฐาน 4 โดยผู้ปฏิบัติธรรมมีตถาคตโพธิสัทธา คือ ความเชื่อต่อพระปัญญาตรัสรู้ของพระตถาคตว่า พระองค์ เป็นพระอรหันต์ ตรัสรู้เองโดยชอบ เป็นผู้ตื่นแล้ว เป็นผู้จำแนกธรรม เมื่อผู้ปฏิบัติธรรมชุมชนวัดบ้านกระทิงมีตถาคตโพธิสัทธา คือ เชื่อการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า ก็จะเป็นปัจจัยเสริมสร้างให้เกิดศรัทธาในการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามหลักสติปัฏฐาน 4 คือ

1) ฐานกาย คือ เมื่อเชื่อการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า การปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามหลักฐานกายก็จะเป็นไปด้วยความก้าวหน้าไม่ลังเลสงสัยในพระพุทธเจ้าอีกต่อไป ก็ทำให้มีสติอยู่กับตัวตลอดเวลา

2) ฐานเวทนา คือ เมื่อเชื่อการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า การปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามหลักฐานเวทนาจึงจะเป็นไปด้วยความก้าวหน้าไม่ลังเลสงสัยในพระพุทธเจ้าอีกต่อไป เมื่อมีเวทนาทั้ง 3 เกิดขึ้นเขาก็จะมีสติวางใจเป็นกลางไม่สูงไม่ต่ำ

3) ฐานจิต คือ เมื่อเชื่อการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามหลักฐานจิตก็จะเป็นไปด้วยความก้าวหน้าไม่ลังเลสงสัยในพระพุทธเจ้าอีกต่อไป ทำให้จิตของเขาสงบนิ่ง ไม่ร้อนใจมากเกินไป เมื่อมีความทุกข์เข้ามากระทบจิตใจ

4) ฐานธรรม³⁶ คือ เมื่อเชื่อการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า การปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามหลักฐานธรรมก็จะเป็นไปด้วยความก้าวหน้าไม่ลังเลสงสัยในพระพุทธเจ้าอีกต่อไป ทำให้เขามีธรรมเช่น ละ ลต เลิกความพอใจในกามได้ ไม่หลงระเห็จไม่กับกามคุณ 5 และพอใจยินดีในคู่ครองของตนเท่านั้น จึงส่งผลให้เขามีความสุขตามอัธยาของตน

5.องค์ความรู้จากการวิจัย

ศรัทธา 4 คือ 1) กัมมสัทธา คือ เชื่อกรรม 2) วิปากสัทธา คือ เชื่อผลของกรรม 3) กัมมัสสกตาสัทธา คือ เชื่อมั่นว่าทุกคนมีกรรมเป็นของ ๆ ตน 4) ตถาคตโพธิสัทธา คือ เชื่อมั่นปัญญาตรัสรู้ธรรมของพระพุทธเจ้า อันเป็นบาทฐานในการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนา โดยการเสริมสร้างศรัทธาในการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามหลักสติปัฏฐาน 4 ของวัดบ้านกระทิง ตำบลหินโคน อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ มีขั้นตอนการปฏิบัติโดยเริ่มจากการสมาทานศีล การรับกัมมัฏฐาน การปฏิญาณถวายตนแด่พระพุทธเจ้า การอธิษฐานจิต นั่งสมาธิเจริญวิปัสสนาเพื่อให้เห็นทั้งความเกิด-ดับ เป็นต้น ประกอบด้วย 4 ฐาน คือ 1) ฐานกาย เน้นให้ผู้ปฏิบัติทำความดี มีสติอยู่กับตัวตลอดเวลา 2) ฐานเวทนา เมื่อมีเวทนา 3 เกิดขึ้น เน้นให้มีสติรู้เท่าทันการเกิด-ดับของทุกข์ จนจิตไม่ยึดติดดับทุกข์เวทนา 3) ฐานจิต เน้นการทำให้จิตสงบนิ่ง ไม่ร้อนใจหรือดีใจมากเกินไป สร้างจิต

³⁶ ที.ม. (ไทย) 10/375/304.

ศรัทธาให้เกิดกับผู้ปฏิบัติธรรม 4) ฐานธรรม เน้นการพิจารณาดูสิ่งปรุงแต่งจิตตามที่ปรากฏและดับไปจนเชื่อมั่นธรรมที่เกิดจากการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า ไม่ลังเลสงสัย ที่ผู้ปฏิบัติ จะต้องพิจารณาเพื่อให้เกิดผลต่อการปฏิบัติ สามารถนำไปประยุกต์และปรับใช้กับการสอนกัมมัฏฐาน และปรับพฤติกรรมบุคคลให้เหมาะสมเพื่อพัฒนาชีวิตให้ดียิ่งขึ้น หรือจะเป็นแบบอย่างที่เหมาะสมกับการปฏิบัติที่เหมาะสมต่อไป

เอกสารอ้างอิง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2535.

_____. **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร:

โรงพิมพ์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539.

ขุนสรรพกิจโกศล (โกวิท ปัทมะสุนทร), **คู่มือการศึกษา อภิธรรม ปริเฉทที่ 1 จิตปรมัตถ์**,

พิมพ์ครั้งที่ 5, กรุงเทพมหานคร: บริษัท สหธรรมิก จำกัด, 2537.

ธีรวัธ บำเพ็ญบุญบารมี, **“หลักปฏิบัติพิจารณาปฏิจสมุปบาท”**, โครงการธรรมศึกษาวิจัย:

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 2551.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), **พุทธธรรม ฉบับขยายความ**, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2556.

พระครูเกษมธรรมทัต (สุรศักดิ์ เขมรสี), **วิปัสสนาภูมิ**, พิมพ์ครั้งที่ 5, กรุงเทพมหานคร:

บริษัท บุญศิริการพิมพ์ จำกัด, 2548.

พระครูพิพิธสารคุณ, ประวัติพระสังฆาธิการ เพื่อขอพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์, กรุงเทพมหานคร:

บริษัทบพิตรการพิมพ์ จำกัด, 2532.

พระครูพิพิธสารคุณ, คู่มือทำวัตรเช้า-เย็น แปลไทย และสวดมนต์พิเศษบางบท, กรุงเทพมหานคร:

บริษัทบพิตรการพิมพ์ จำกัด, 2550.

พระเกษม คมภิโร, **พระสุภาษิตพระองค์ทรงสอนมากที่สุด**, กรุงเทพมหานคร: บริษัทบพิตรการพิมพ์ จำกัด, 2533.

พระครูพิพิธสารคุณ, ประวัติพระสังฆาธิการ เพื่อขอพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์, กรุงเทพมหานคร:

บริษัทบพิตรการพิมพ์ จำกัด, 2532.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, **หลักสูตรและประมวลการสอบวิชาธรรม**,

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2540.

ราชบัณฑิตยสถาน, **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542**, กรุงเทพมหานคร :

นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, 2546.

สุมน อมรวิวัฒน์, การสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ โครงการตำรา คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ม.ป.ป., กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, 2530.

